

Ministerie van OCW
Mevrouw J.M. van Bijsterveldt - Vliegenthart
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Zoetermeer, 23 december 2010

Betreft: advies opleidingenaanbod commissie Hermans/Van Zijl
Kenmerk: br10-1583mr/11.3

Geachte mevrouw Van Bijsterveldt, beste Marja,

Op 8 november 2010 ontving u namens onze commissie Kwalificeren & Examineren het door u gevraagde advies over de kwalificatiestructuur en examinering in het mbo. Bij dit advies 'Naar meer doelmatigheid in het mbo' hebben wij u bericht dat wij uiterlijk februari 2011 met een aanvullend advies komen over doelmatigheid in het opleidingenaanbod, in samenhang met onze eerdere aanbevelingen over transparantie en standaardisering.

Met het oog op het Actieplan mbo 2011-2015 dat u momenteel voorbereidt geeft de commissie nu reeds op hoofdlijnen invulling aan de laatste aanbeveling "doelmatigheid opleidingenaanbod" en sluit daarbij aan op de adviezen van de commissie Oudeman en van de onderzoeksbureaus IVA en KBA. Wenkend perspectief voor 2015 is een mbo dat gekenmerkt wordt door een excellent opleidingenaanbod, relevant voor arbeidsmarkt en vervolgonderwijs, bij financieel gezonde onderwijsinstellingen.

Ons plan is gericht op **focus** en **massa**: terugbrengen van verdunning bij grote opleidingen en het in stand houden van unieke, kleinschalige opleidingen. Dat moet leiden tot kwaliteit en doelmatigheid.

Graag informeren wij u in deze brief over de aanpak die centrale sociale partners en MBO Raad gezamenlijk voorstaan. Wij grijpen daarbij kort terug op conclusies van voornoemde adviezen.

IVA/KBA: Doelmatigheid van het mbo

In opdracht van de MBO Raad hebben de bureaus IVA en KBA een studie verricht naar ontwikkelingen rondom doelmatigheid van het mbo. Hun rapport, gebaseerd op een even grondige als duidelijke analyse, geeft aan dat sprake kan zijn van ondoelmatigheid gezien vanuit het macroniveau, maar dat vanuit de optiek van het lokaal/regionaal bedrijfsleven daar anders naar kan worden gekeken. En dat studenten ook zo hun eigen keuzedynamiek kennen. De nagestreefde doelen en belangen blijken in het mbo divers te zijn en kunnen conflicterend zijn ten opzichte van elkaar. De realisatie van de doelen wordt door partijen op verschillende manieren gewogen. Doelmatigheid is een permanente zoektocht naar evenwicht.

Commissie Oudeman: Naar meer focus op het mbo

De commissie Oudeman geeft de aanbeveling dat instellingen hun verantwoordelijkheid moeten nemen voor het eigen portfolio-beleid, zowel wat de regionale als de landelijke afstemming betreft. De commissie pleit ervoor dat de mbo-instellingen in een regio gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen om het bestaande opleidingsaanbod periodiek met het regionale bedrijfsleven te bespreken. Hierbij dienen de bedrijfseconomische consequenties van het in stand houden van dat aanbod en de verhouding van het aanbod tot de toekomstige ontwikkelingen op de regionale arbeidsmarkt getoetst te worden. De commissie formuleert als uitgangspunt 'concurrentie waar het kan, taakverdeling waar het moet' en raadt de instellingen aan oog te hebben voor de belangen van het regionale bedrijfsleven en van gemeenten, maar de beslissingen te baseren op de eigen bedrijfseconomische en strategische afwegingen. De commissie Oudeman doet een concrete aanbeveling bij escalatie, mogelijk aanstellen van een bemiddelaar en indien nodig zelfs overgaan tot arbitrage als de regionale partijen er zelf niet uitkomen.

Commissie Hermans/Van Zijl: Naar meer doelmatigheid in het mbo

Doelmatigheid moet gekoppeld worden aan arbeidsmarkt en doorstroomrelevantie. Ongewenste/onnodige doublures op het niveau van dorp, stad en regio moeten worden gereduceerd. De commissie is unaniem van mening dat ondoelmatigheid primair in de regio moet worden opgelost door de besturen van onderwijsinstellingen in overleg met het afnemende bedrijfsleven. Daarbij heeft het georganiseerde bedrijfsleven een rol om sectoraal knelpunten te signaleren en in een dialoog met de aanbieders en regionaal bedrijfsleven op te lossen. Wanneer ondoelmatigheid niet wordt aangepakt moet de Stichting Beroepsonderwijs Bedrijfsleven i.o. de bevoegdheid krijgen om in te kunnen grijpen.

Handel op basis van feiten en cijfers. Een vruchtbare en efficiënte dialoog tussen bedrijfsleven en onderwijs vereist dat op kwalificatieniveau jaarlijks een doelmatigheidsrapportage wordt opgesteld met feiten, cijfers en knelpunten. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen lange en korte opleidingen en tussen bol en bbl. Het historische verschil tussen leerlingwezen en voltijdsonderwijs doet zich steeds sterker gelden. In het eerste advies van Hermans/Van Zijl is aangegeven dat een splitsing in middelbare vakopleidingen en middelbare beroepsopleidingen de verantwoordelijkheid en verdeling van rollen kan verhelderen.

De regio is geen eenduidig begrip. De helft van de onderwijsinstellingen betreft studenten uit meer dan vijf provincies of heeft een relatie met leerbedrijven uit meer dan vijf provincies. In één arbeidsmarktregio zijn minimaal tien onderwijs instellingen actief. Dit maakt regievoering en het maken van afspraken op regionaal niveau complex en vraagt om een passend antwoord. Daarvoor zal voor het onderwijs het begrip regio moeten worden gedefinieerd. De huidige verzorgingsgebieden van de Roc's/aoc's passen niet meer in het toekomstbeeld. Voor de vakinstellingen is er zelfs niets. Er zal een uitwerking komen die voortbouwt op reeds bestaande ontwikkelingen, zoals het Limburgse Overleg Tafel, het regionaal overleg in Groningen/Drenthe en gebieden als Rijnmond, Achterhoek, Twente, West-Brabant/Zeeland, Stads- en Streekgewest Noordoost, Noord-Brabant en Noord-Holland boven het Kanaal. De gebiedsindeling kan afwijkend zijn voor enkele branches zoals die van gespecialiseerde vakopleidingen. Nader onderzoek moet komen over de relatie woon-werk-reisgebied als basis voor een 'natuurlijke' indeling. MBO Raad en sociale partners voeren overleg over de meest geschikte regio-indeling.

Naar een effectieve, haalbare aanpak

De commissie Hermans/Van Zijl stelt voor om de effectieve aanpak in drie stappen vorm te geven:

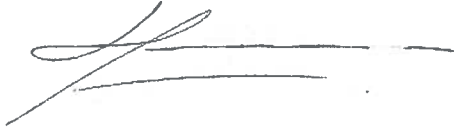
1. Op instellingsniveau stemt elke onderwijsinstelling op gestructureerde wijze af met het afnemend bedrijfsleven over de aansluiting op de vraag van de arbeidsmarkt en het oplossen van knelpunten rond doelmatigheid. Daarvoor komt de verplichting om per organisatie-eenheid een Raad van Advies in te stellen die dwingt om de dialoog aan te gaan.
2. Het sectorale bedrijfsleven voert op landelijk niveau de dialoog met het onderwijs over de macrodoelmatigheid op basis van feiten en cijfers. Er worden bovenschoolse, regionale platforms beroepsonderwijs-bedrijfsleven ingesteld in de sectoren die te maken hebben met regionale aanbieders. Het georganiseerde bedrijfsleven voert met behulp van de feiten en cijfers voor de 30+ regio's op gestructureerde wijze de dialoog met de aanbieders van mbo-opleidingen in die regio. Knelpunten worden bespreekbaar gemaakt en aangepakt.
3. Indien in een regio één of meer aanbieders geen oplossing willen of kunnen bewerkstelligen, dan organiseert de nog te formaliseren Stichting Beroepsonderwijs Bedrijfsleven de escalatie. In eerste instantie door het aanwijzen van een bemiddelaar. Als dat niet leidt tot een oplossing doet een commissie een bindende uitspraak door arbitrage. Langs deze weg vindt tevens de afstemming plaats om te komen tot een afgewogen landelijk aanbod van opleidingen.

Ten slotte

Wij zijn graag bereid om deze aanpak nader toe te lichten. Ook staan we open voor commentaar en wachten uw standpunt af. De uitwerking van deze aanpak zal plaatsvinden in de Stuurgroep Beroepsonderwijs Bedrijfsleven, die omgevormd wordt tot de genoemde Stichting Beroepsonderwijs Bedrijfsleven.

Met vriendelijke groet,

Loek Hermans

voorzitter

Jan van Zijl

voorzitter